

LBRIS

We know
books

Guillermo Martínez

**CRIMELE
LUI ALICE**

LBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARTÍNEZ, GUILLERMO

Crimele lui Alice / Guillermo Martínez.

- București : RAO Distribuție, 2022

ISBN 978-606-006-716-0

821.134.2

*Pentru Brenda,
care mi-a readus sufletul la viață.*

RAO Distribuție
Str. Bărgăului nr. 9-11, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

GUILLERMO MARTÍNEZ

Los crímenes de Alicia

© Guillermo Martínez, 2019

Toate drepturile rezervate

Crimele lui Alice

© RAO Distribuție, 2020

Pentru versiunea în limba română

Traducere din limba spaniolă
Iuliana Potcoavă prin LINGUA CONNEXION

2022

ISBN 978-606-006-716-0

Unu

Cu puțin înainte de sfârșitul secolului, imediat după absolvire, am ajuns în Anglia cu o bursă, pentru a studia logica matematică la Oxford. În anul întâi, am avut prilejul să-l cunosc pe marele Arthur Seldom, autorul *Esteticii raționamentelor*, și al extinderii, în plan filosofic, a teoremelor lui Gödel. Într-un mod cu totul neașteptat, într-o situație în care limitele dintre hazard și destin nu erau deloc lămurite, am fost, alături de el, martorul direct al unui șir tulburător de morți tainice, vagi, aproape abstracte, pe care ziarele le-au numit *crime imperceptibile*. Poate că, într-o bună zi, o să mă hotărâsc să dezvălui cheia tainică pe care am ajuns să o aflui referitor la aceste fapte; până una, alta, nu pot decât să repet o frază a lui Seldom: „Crima perfectă nu este aceea care rămâne nesoluționată, ci aceea a cărei soluție indică un alt vinovat decât cel real“.

În iunie 1944, când îmi începeam cel de-al doilea an de rezidențiat, se stinseseră până și ultimele ecouri ale acestor fapte, liniștea se așternuse din nou și, în lungile zile de vară, nu voiam decât să recuperez timpul pe care-l pierdusem neglijându-mi studiile, ca să pot ajunge cu bine la momentul periculos de apropiat, în care trebuia să susțin lucrarea de absolvire pentru bursă. Îndrumătoarea mea, Emily Bronson, care, de altfel, mă iertase plină de bunăvoință pentru lunile în care nu fusesem prea silitor, precum și pentru prea multele dăți în care mă văzuse, în costum de tenis, alături de o fată

adorabilă, cu părul roșu, m-a somat, în stil britanic, indirect, dar ferm, să aleg una dintre diferitele teme pe care mi le prezentase după perioada de seminar. Am ales-o pe singura care avea, deși pe departe, oarece legătură cu înclinația mea literară secretă: dezvoltarea unui program care, plecând de la un fragment din manuscrisul unei epistole, să permită refacerea traseului, respectiv a mișcării brațului și a celei a condeiului în executarea, în timp real, a scriiturii. Era o aplicație, încă ipotetică, a teoremei dualității topologice care o preocupase și pe ea și care părea o sfidare îndeajuns de originală și de serioasă încât să-i pot propune să semnăm împreună un *studiu*, în cazul în care aveam să reușesc să realizez programul. Curând, chiar mai repede decât aș fi crezut, mă lăsasem absorbit de cercetare suficient de mult încât să mă hotărâsc să bat la ușa lui Seldom. După ce trecusem prin acea serie de crime, rămăseserăm oarecum prieteni și, cu toate că îndrumătoarea mea oficială era Emily Bronson, preferam să-mi expun ideile mai întâi în fața lui. Poate și pentru că, sub privirea lui răbdătoare și întrucâtva amuzată, mă simțeam mai liber să mă încumet să expun ipoteze, să umplu table de scris și, aproape întotdeauna, s-o dau în bară. Discutaserăm deja despre criticile camuflăte din prologul lui Bertrand Russell la *Tractatus*, de Wittgenstein¹, despre rațiunea matematică ascunsă în fenomenul de incompletitudine esențială², despre relația dintre *Pierre Menard*, a lui Borges, și imposibilitatea de a desluși sensurile plecând de la sintaxă, căutările pentru o limbă artificială perfectă, tentativele de a circumscrie hazardul într-o formulă matematică... Eu, care împlinisem de curând douăzeci și trei de ani, credeam că dețin

¹ Lucrare de filosofie scrisă de Ludwig Wittgenstein (1889-1951), publicată în 1921, care își propunea, printre altele, să descifreze natura relației dintre limbaj și realitate și de a stabili limitele raționamentului științific. (n.tr.)

² Teoreme formulate de Kurt Gödel, în 1931, conform cărora, pentru orice sistem matematic formal se pot construi, pe baza axiomelor, a simbolurilor și a caracteristicilor sistemului, expresii care nu pot fi interpretate în cadrul aceluși sistem. Aceste teoreme subliniază limitele interpretării formale în logică și matematică. (n.tr.)

cele mai bune soluții la unele dintre aceste dileme, soluții care erau, pe cât de naive, pe atât de ambițioase, însă chiar și în aceste condiții, când băteam la ușa lui, Seldom punea la o parte propriile hârtii, se lăsa puțin pe spate în scaun și îmi îngăduia să vorbesc, cucerit de entuziasmul meu. Mă privea cu un surâs abia schițat, după care mă avertiza că unele dintre lucrurile la care mă gândeam își găsiseră deja rezolvarea, dacă nu fuseseră chiar infirmate. Împotriva tezei laconice a lui Wittgenstein, despre care nu se putea spune nimic, eu încercam să spun mai mult decât era cazul.

Însă, de data asta, lucrurile au stat cu totul altfel: chestiunea i s-a părut a fi rezonabilă, interesantă, demnă de atenție. În plus, mi-a spus el, pe un ton oarecum misterios, nu era chiar atât de departe de celelalte pe care le discutaserăm. În fond, era vorba de o deducție, plecând de la o imagine statică – o captură grafică de simboluri – o posibilă reconstituire, un trecut probabil. Astfel, încurajat de aprobarea lui, am desenat imediat pe tablă o curbă rapidă și capricioasă și o a doua, foarte similară, care încerca să urmeze întrucâtva cursul celei dintâi pentru a o dubla:

– Îmi închipui un copist cu mâna în aer, încercând să se controleze și să redea fiecare detaliu, înaintând, cu mișcări imperceptibile, linie după linie. Însă manuscrisul original a fost scris cu un ritm anume, lejer, într-un alt tempo. Eu îmi propun să refac ceva din această mișcare fizică anterioară, acțiunea de *producere* a scriiturii. Sau un registru care să *marcheze*, cel puțin, diferența de viteză. Ceva similar cu ceea ce am discutat cu privire la *Pierre Menard*: în mod sigur, Cervantes a scris originalul la *Don Quijote*, după cum își imaginează Borges, oarecum *à la diable*, la îndemnul hazardului, cu însuflețire și cu extaz. În schimb, Pierre Menard trebuie să-l reproducă cu pași de o lentoare logică, sub imperativul unor legi și al unor raționamente inexorabile. Astfel, obține, e adevărat, un text ale cărui cuvinte sunt identice, dar în cazul căruia nu sunt identice și operațiunile mentale care au stat la baza lui, care rămân neștiute.

Seldom a rămas, pentru o clipă, pe gânduri, ca și cum ar fi privit problema dintr-un alt punct de vedere sau ca și cum ar fi luat în calcul posibilele complicații, și mi-a scris numele unui matematician, Leyton Howard, fost student de-al său, care acum, mi-a spus el, lucra la secția științifică a Departamentului de Poliție, ocupându-se de expertize grafologice.

– Sunt sigur că l-ai întâlnit de mai multe ori, fiindcă venea mereu la ceaiul de la ora patru, chiar dacă nu stătea de vorbă cu nimeni. Este australian și, fie vară, fie iarnă, umblă întotdeauna desculț. Nu se poate să nu-l fi remarcat. Este puțin cam timid, însă am să-i scriu, ca dumneata să poți lucra un timp cu el. Asta o să te ajute să revii cu picioarele pe pământ, folosind exemple reale.

Ca întotdeauna, indicația lui Seldom s-a dovedit a fi una nimerită și, în luna care a urmat, mi-am petrecut multe ore în biroul minuscul care îi fusese dat lui Leyton la o mansardă din clădirea Departamentului de Poliție, învățând, din arhivele și din notițele sale, despre toate șiretlicurile falsificatorilor de cecuri, despre argumentele statistice ale lui Poincaré, cuprinse în ciudata sa lucrare cu caracter de expertiză matematică legată de cazul Dreyfus, despre subtilitățile chimice ale cernelurilor și tipurilor de hârtie și despre cazurile testamentelor contrafăcute intrate în istorie. Reușisem să obțin de la cineva o bicicletă de împrumut pentru această a doua vară și, coborând pe St. Aldate's ca să ajung la sediul Poliției, o salutăm pe fetișcana de la localul lui Alis, care deschidea la ora aceea prăvălia, mică și strălucitoare ca o casă de păpuși, cu mulțimea ei de iepuri, ceasuri, ceainice și regine de cupă. La fel, uneori, când ajungeam la intrarea în Departamentul de Poliție, îl vedeam, pe scară, pe inspectorul Petersen. La început, am ezitat dacă să-l salut sau nu, fiindcă m-am gândit că ar fi putut avea vreun resentiment față de Seldom și, indirect, față de mine, după întâmplările în cursul cărora ne intersectaserăm pe timpul investigării crimelor. Din fericire însă, nu părea să fi păstrat vreo amintire neplăcută ba

chiar – culmea! – se străduia, ca și cum ar fi făcut mereu aceeași glumă, să-mi dea „Bună ziua!” în spaniolă.

De fiecare dată când urcam la mansardă, Leyton era acolo, cu ceașca de cafea pe birou, și abia dacă dădea din cap la salutul meu. Avea un ten foarte alb, cu o barbă lungă și roșcată, prin care își trecea degetele în timp părea că se gândește la ceva. Avea cu cincisprezece ani mai mult decât mine și, privindu-l, te ducea gândul la un hipiot îmbătrânit sau la cerșetorii, mândri de zdrențele lor, care citeau cărți de filosofie pe la porțile colegiilor. Nu vorbea niciodată mai mult decât era neapărată nevoie și numai dacă îi adresam direct vreo întrebare. În rarele ocazii în care se hotăra să deschidă gura, părea să se gândească foarte bine la ceea ce urma să spună. În final, emitea o frază seacă, în același timp necesară și suficientă pentru argument, asemenea unor axiome matematice. Îmi închipuiam că, în aceste momente prelabile, compara cu furie, într-un exercițiu de orgoliu total inutil și personal, diferitele feluri de a spune același lucru, până să ajungă la varianta cea mai scurtă și mai precisă. Spre mâhnirea mea, imediat ce i-am povestit despre proiectul meu, mi-a arătat un program, folosit de mai mulți ani în cadrul Departamentului de Poliție și care utiliza, una câte una, aceleași idei pe care mi le imaginam și eu: grosimea urmei de cerneală și diferențele de densitate drept parametri ai vitezei, distanța dintre cuvinte ca indicator al ritmului, înclinarea unghiulară a trăsăturii ca gradient al accelerației... Ce-i drept, programul utiliza, prin forța brută, bazată pe simulări, un algoritm de aproximări succesive. Când a văzut cât eram de dezamăgit, Leyton m-a încurajat, risipind o frază întreagă, să studiez toate modalitățile în detaliu, în speranța că teorema îndrumătoarei mele, pe care încercasem să i-o explic, s-ar fi putut dovedi mai eficientă. M-am hotărât să-i urmez sfatul, iar el, imediat ce a înțeles că îmi propuneam să lucrez cu toată seriozitatea, și-a deschis, cu generozitate, pentru mine, cutia cu minuni, îngăduindu-mi chiar să-l însoțesc la câteva ședințe ale Curții de Justiție. La bară, în fața judecătorilor,

poate și pentru că îl obligau să se încălze, pentru un moment extrem de scurt, Leyton se transforma: intervențiile sale erau rapide, sclipitoare, pline de detalii de necontestat, pe cât de riguroase, pe atât de implacabile. Pe drumul de întoarcere către birou, plin de admirație, eu încercam, uneori, să fac vreun comentariu, dar el se întorcea imediat la răspunsurile lui monosilabice, ca și cum s-ar fi închis, din nou, în sine însuși. Cu timpul, m-am obișnuit să rămân și eu tăcut în orele în care stăteam împreună în birou. Singurul lucru care continua să mă neliniștească era acela că, în momentele sale de meditație, când rămânea cufundat în sine, gândind la vreo formulă, de multe ori își ridica picioarele goale și și le încrucișa pe birou, iar eu, ca în vechile romane cu Sherlock Holmes, puteam să descifrez pe tălpile sale tot felul de urme de noroi și de ierburi din Oxfordshire, la care se adăugau, din nefericire, o mulțime de mirosuri.

Înainte de sfârșitul lunii, m-am întâlnit din nou cu Seldom la Institutul de Matematică, la ceaiul de la ora patru. M-a invitat să mă așez lângă el și m-a întrebat cum mergeau lucrurile cu Leyton. I-am povestit, cu oarecare nemulțumire, că programul pe care îl gândisem eu exista deja și că nu-mi mai rămânea decât slaba speranță de a-l îmbunătăți întrucâtva. Pentru un moment, Seldom a rămas nemișcat, cu ceașca în drum spre gură. Ceva anume din cele ce-i spuseseam a părut să-l intereseze mai mult decât decepțiile mele.

– Vrei să spui că poliția are deja un astfel de program? Și dumneata știi să-l folosești?

M-am uitat curios la el: Seldom fusese întotdeauna un logician atras mai degrabă de teorie, și nu mi-aș fi putut închipui că l-ar fi interesat implementarea concretă și prozaică a vreunui program.

– Tocmai cu asta m-am ocupat toată luna. I-am dat târcoale în toate modurile posibile. Nu doar că știu să-l folosesc, ci, la nivelul ăsta, chiar aș putea să recit codul din memorie.

Seldom a mai sorbit o gură din ceașcă și a rămas tăcut un moment, ca și cum ar fi fost la mijloc ceva ce nu îndrăznește să spună

sau ca și cum, în gândul său, ar fi existat un ultim obstacol pe care nu reușea să-l înlăture.

– Păi, fără doar și poate, este vorba de un program confidențial. Și probabil că există un registru unde apare, de fiecare dată, numele celui care îl utilizează.

Am ridicat din umeri.

– Nu cred. În ceea ce mă privește, eu am o copie chiar aici, la institut, și l-am rulat de mai multe ori pe computerele din subsol. Cât despre secret... (am schimbat cu el o privire complice), nu știu: nimeni nu mi-a cerut să jur pe tot ce am mai sfânt.

Seldom a zâmbit și a consimțit dând ușor din cap.

– În acest caz, poate că ai reuși să-mi faci o imensă favoare. S-a inclinat în față pe scaun și a coborât puțin vocea. Ai auzit vorbindu-se vreodată de Frăția Lewis Carroll?

Am dat din cap în semn că nu.

– Mai bine, a zis el. Vino în seara asta, la șapte și jumătate, la Merton College! Vreau să-ți fac cunoștință cu cineva.

Doi

Când m-am prezentat la intrarea în Merton College, lumina zilei încă mai persista, cu acea caracteristică amplă și senină a zilelor de vară englezești. În timp ce așteptam ca Seldom să vină să mă ia, am aruncat o privire asupra covorului de gazon din prima curte și am fost captivat, încă o dată, de misterul acestor grădini interioare. Era ceva, o proporție în înălțimea zidurilor sau claritatea cu care se detașau crestele acoperișurilor care reușea – cum oare? –, printr-un efect optic sau doar prin liniște, să dea impresia că văzduhul coboară în mod miraculos, ca și cum forma platoniană a patrulaterului ar fi tăiat de deasupra o bucată de cer, aducându-l atât de aproape, încât părea că o puteai atinge cu mâna. Am zărit, la jumătatea drumului, pe gazon, câteva straturi strălucitoare și simetrice de maci. O rază piezișă cădea pe galeriile de piatră, iar unghiul în care strălucea piatra centenară amintea de ceasurile solare ale vechilor civilizații și de rotirea milimetrică a unui timp aflat dincolo de limitele omenești. Seldom a apărut de după un colț și m-a condus, printr-o a doua galerie, în grădina pentru *fellows*. Am văzut trecând unii pe lângă alții, cu pas grăbit, în sensuri contrare, mai mulți profesori care, îmbrăcați în rigidele lor togi negre, aduceau cumva cu un stol de corbi.

– Toți cei din *college* se vor strânge acum în sala de mese, ocupați să ia cina, mi-a spus Seldom. Putem discuta în liniște în grădină.

Mi-a arătat o masă izolată într-unul dintre colțurile galeriei. Un bărbat foarte bătrân a privit spre noi, și-a lăsat cu grijă trabucul din gură, și și-a tras scaunul în spate pentru a se ridica pe jumătate, foarte încet, cu ajutorul unui baston.

– Este *Sir* Richard Ranelagh, mi-a șoptit Seldom. Timp de mulți ani, a fost ministru-adjunct al apărării al Marii Britanii și acum, de la pensionare, este președintele frăției noastre. În plus, este un scriitor renumit de romane de spionaj. Nu mai trebuie să-ți spun că, în legătură cu cele pe care le vei auzi acum, va trebui să păstrezi cel mai mare secret.

Am consimțit și am făcut ultimii pași care ne mai despărțeau de masă. Am strâns o mână firavă, dar care mai păstra încă un reflex de o surprinzătoare fermitate, mi-am spus numele și am schimbat câteva prime fraze de politețe. Deși avea un chip plin de riduri și niște pleoape zbârcite, Ranelagh părea un bărbat foarte vioi, cu o privire rece și pătrunzătoare. În timp ce dădea ușor din cap la cuvintele prin care Seldom mă prezenta, nu înceta să mă studieze, afișând un surâs prudent, ca și cum ar fi preferat să se asigure el însuși și să amâne formularea unei opinii pentru o dată ulterioară. Faptul că fusese numărul doi în Ministerul Apărării nu-l scădea cu nimic în ochii mei; ba, mai degrabă, îi sporea importanța.

Citiseam destule romane de John le Carré ca să știu că, în domeniul Informațiilor, ca și în alte domenii, numărul doi era, în realitate, adevăratul număr unu. Pe masă erau trei pahare și o sticlă de whisky din care Ranelagh, evident, servise deja o bună parte. Seldom turnă în paharul lui și într-al meu o cantitate suficientă ca pentru a-l ajunge din urmă. Când sesiunea de banalități se isprăvi, Ranelagh își luă din nou trabucul și trase adânc un fum în piept.

– Ți-am mai spus, Arthur, că istoria noastră este prea stânjenitoare pentru a fi povestită. Schimbă o privire cu Seldom, ca și cum s-ar fi pregătit pentru o misiune dificilă și i-ar fi cerut ajutorul. O vom povesti, totuși, între noi. Prin urmare, cu ce să începem?